

رابطه حضور زنان در فضای شهری با معیارهای مطلوبیت شهری با استفاده از معادلات ساختاری (مورد مطالعه شهرستان فریدن)

فاطمه زمانی دارانی

کارشناس ارشد مطالعات زنان دانشگاه شهید باهنر کرمان

سوده مقصودی^۱

دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه شهید باهنر کرمان

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین میزان حضور زنان در فضای شهری با معیارهای فضای شهری است. در این پژوهش از روش پیمایش استفاده شد. ۵۶۳ نفر از زنان ساکن محدوده شهری داران (مرکز شهرستان فریدن) با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای متناسب با حجم نمونه انتخاب و با کمک ابزار پرسشنامه محقق ساخته مورد مطالعه قرار گرفتند. اعتبار پرسشنامه به صورت صوری محرز شد و بالا بودن ضریب آلفای کرونباخ متغیرها (میزان حضور زنان در فضای شهری، محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت کالبدی فضای شهری، مطلوبیت اجتماعی فضای شهری، مطلوبیت فعالیتی فضای شهری و مطلوبیت معنایی فضای شهری به ترتیب ۲۶/۰، ۱۹/۰، ۷۸/۰، ۸۵/۰، ۹۷/۰ و ۹۷/۰ به دست آمد) که حکایت از مطلوبیت پایایی ابزار پژوهش داشت. برای بررسی مدل از روش تحلیل مسیر در نرم افزار ایموس استفاده شد. نتایج نشان داد که مسیر مؤلفه‌های فقدان امنیت اجتماعی، امنیت فضای شهری، تقسیم کار و دسترسی به سمت متغیر میزان حضور زنان در شهر غیر معنادار بود. بین مؤلفه‌های چارچوب

^۱ نویسنده مسئول: smaghsoodi@uk.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۸/۳۰

فیزیکی، راحتی و آسایش وایمنی متغیر مطلوبیت کالبدی، مؤلفه عدالت و برابری متغیر مطلوبیت اجتماعی، مؤلفه فعالیت اجباری متغیر مطلوبیت فعالیت و مؤلفه‌های حرمت، احساس لذت و احساس تعلق متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان در شهر رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد.

واژگان کلیدی

فضای شهری، حضور، زنان، شهرستان فریدن

مقدمه و بیان مسئله

فضاهای شهری، مکان‌هایی هستند که به عموم شهروندان تعلق داشته، منحصر به جنبه کالبدی و فیزیکی نبوده و درحقیقت با حضور انسان و فعالیت اوست که معنا می‌یابند (کاشانی جو، ۱۳۸۹). فضاهای عمومی، محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی هستند. روابط اجتماعی پایداری که درون فضاهای عمومی برقرار می‌شوند، زمینه‌ی پایداری اجتماع را فراهم می‌کنند (گلچین و مفاخری، ۱۳۹۶). با این حال فضاهای عمومی جنسیتی هستند (غنام، ۱۳۹۲). مردان آزادی بیشتری در رفت و آمد و دسترسی به فضاهای عمومی دارند؛ در حالی که زنان به دلایلی از جمله نحوه پوشش، فیزیولوژی و سایر ویژگی‌های زنانه دارای محدودیت بیشتری بوده و فعالیتشان در فضاهای شهری محدود به زمان‌های خاصی است (مک داوول، ۱۳۹۲).

هر چند در سال‌های اخیر، حضور زنان در جامعه‌ی ایران در قالب فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی پررنگ‌تر شده، اما همچنان نسبت به دیگر کشورها دارای جایگاه مناسبی نیست (پرتو و فراش خیابانی، ۱۳۹۷). بررسی‌ها نشان می‌دهد که زنان به‌طور یکسان با مردان از فضای شهری بهره‌مند نمی‌شوند (رفیعیان و ضابطیان، ۱۳۸۷). زنان و بسیاری از اقشار و گروه‌های اجتماعی نه تنها از حق طبیعی خود، یعنی بهره‌مندی از فضاهای عمومی شهر محروم اند، بلکه به دنبال آن از سهم شدن در فرایند مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی نیز بازمی‌مانند (ضابطیان، ۱۳۸۹). آزادی حرکت زنان در شهر به روش‌های متعددی محدود می‌شود که موانعی را بر سر تحرک و جنب و جوش آن‌ها در شهر پدید می‌آورد. محدودیت ساختاری حاصل از گسترش

مناطق حومه شهری، زنان را وادار می‌کند که از مراکز فعالیت به دور بمانند و فرصت‌هایشان کاهش یابد (حاتمی، ۱۳۸۹).

علی‌رغم توسعه‌ی مفهوم فضاهای شهری در برخی کشورها، تاکنون پروژه و طرح مشخصی تحت این عنوان در ایران وجود نداشته است. البته در ایران پروژه‌های مختلفی در رابطه با مسائل زنان به‌طور کل و مسائل شهری زنان به‌طور خاص انجام شده است، اما بخش عمده‌ای از این پژوهش‌های شهری، به مسئله امنیت زنان در شهر و فضاهای شهری اختصاص یافته است. علاوه بر این، مسئله را بیشتر از منظر کالبدی و فیزیکی بررسی کرده‌اند تا از منظر فرهنگی و اجتماعی. چنین پژوهش‌هایی فاقد نگاهی همه‌جانبه و کل‌گرا به مسائل و دغدغه‌های زنان شهری است. معیارهای مطلوب و مورد نظر زنان نیز، نه در تحقیقات آکادمیک مورد توجه قرار گرفته است و نه در بسیاری از سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های کالبدی و غیر کالبدی شهر. در ایران نیز، عموماً برنامه‌ریزی‌های شهری و تدارک امکانات فضایی از منظری مردانه صورت گرفته و تصور می‌شود همه شهروندان فارغ از قیود سنی و جنسی به یک میزان از این برنامه‌ها منتفع می‌گردند. البته این بدان معنا نیست که شهرها و کلان شهرها مشکلی برای مردان ندارند. مشکلات متعدد شهری مانند ترافیک، آلودگی هوا و استفاده از تسهیلات و خدمات شهری مسائلی عام هستند که هم زنان و هم مردان را درگیر می‌سازند. اما عموماً مسائل و مشکلات شهری برای اقشار آسیب‌پذیر بیشتر و گسترده‌تر است به‌طوری‌که زنان در برخی جهات نسبت به مردان آسیب‌پذیرتر هستند (فاضلی و ضیاچی، ۱۳۹۳). موضوع مهم این است که با وجود فضاهای عمومی، با کیفیت نه چندان مناسب برای همه شهروندان، میزان استفاده زنان و حضور فعال آنان در فضای شهری بسیار کمتر از مردان است. حتی در صورت وجود فضای شهری مناسب امکان استفاده از فضای شهری برای این گروه محدود می‌شود (حاجی احمدی و جهانشاهلو، ۱۳۹۴). شواهد نشان می‌دهد که زنان در فضاهای شهری منطقه فریدن (واقع در ۱۴۰ کیلومتری غرب اصفهان) تحرک کمی دارند و این تحرک به محیط‌های آموزشی و محل‌های خرید محدود می‌شود. این حضور با تاریک شدن هوا و در ساعات شب به شدت کاهش می‌یابد. همچنین حضور زنان در مراکز گردشگری، فرهنگی و

ورزشی چندان قابل مشاهده نیست. نتایج گزارش وزارت کشور (۱۳۹۶) نیز نشان می‌دهد که ۸۱ درصد زنان این منطقه امکان مشارکت در حل مشکلات شهری را ندارند؛ بنابراین نوعی انزوا در این زمینه در بین زنان دیده می‌شود. تاکنون هیچ پژوهشی در این زمینه در شهرستان فریدن انجام نشده است.

بنابراین سوال اصلی این تحقیق آن است که میزان حضور زنان در فضاهای شهری شهرستان فریدن به چه عواملی بستگی دارد؟ آیا عوامل کالبدی-ساختاری، عامل حضور کمرنگ زنان در فضاهای شهری است یا عوامل اجتماعی و فرهنگی نیز بر حضور یا عدم حضور زنان این منطقه در این فضاها تاثیر گذاشته است؟

پیشینه تجربی پژوهش

فوستر^۱ و همکاران (۲۰۱۴)، با یک مدل رگرسیون خطی «تأثیرات ترس از جرم در راه رفتن و پیاده روی افراد در استرالیا» را بررسی و تحلیل کردند. نتایج یافته‌های آن‌ها نشان داد که با افزایش مداخلات و تصمیم‌گیری‌هایی می‌توان ترس از جرم زنان را کاهش و میزان حضور و نیز پیاده‌روی را در فضاهای عمومی افزایش داد (فوستر و همکاران، ۲۰۱۴). لیستربون^۲ (۲۰۱۳) مطالعه‌ای با عنوان «مبارزه فمینیستی فراتر از ایمنی شهری و سیاست فضا» انجام داد. در این تحقیق عواملی مانند حد و مرزهای جغرافیایی، نژادپرستی، خشونت جنسی، عوامل نئولیبرال، مذهب به عنوان فاکتورهای تاثیرگذار بر امنیت زنان در فضاهای عمومی در نظر گرفته شد. نتایج این پژوهش نشان داد که از بین تمامی عوامل در نظر گرفته شده، ترس از خشونت جنسی و نژادپرستانه؛ بیشتر زنان را از حضور در فضاهای عمومی منع می‌کند (لیستربون، ۲۰۱۳). تاندوگان^۳ و ایلهان^۴ (۲۰۱۶) پژوهشی را انجام دادند تحت عنوان «ترس از جرم در فضاهای عمومی» از دیدگاه زنانی که در شهر زندگی می‌کنند. نتایج این مطالعه نشان داد که سالمندان و زنان بیشتر در معرض ترس از جرم در شهرها قرار دارند و بیشتر ترجیح می‌دهند

¹ Foster

² Listerborn

³ Tandogana

⁴ Ilhan

که در محل‌های بسته و محافظت شده حضور داشته باشند تا فضاهای عمومی (تاندوگان و ایلهان، ۲۰۱۶).

همچنین نتایج پژوهش بابایی و همکاران (۱۳۹۴)، با عنوان «مناسب‌سازی فضای شهری برای زنان» نشان داد که عواملی مانند تنوع کاربردی، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، نظارت ارگان‌های امنیتی و مواردی از این قبیل می‌توانند به حضور پذیری هرچه بیشتر زنان در فضای شهری کمک کند (بابایی و همکاران، ۱۳۹۴). نتایج مقاله دنیوی راد و خواجوی (۱۳۹۳)، با عنوان «سنجش عوامل مؤثر بر حضور پذیری زنان در فضای شهری پارک رسالت-مشهد» نشان داد که شاخص‌هایی همچون امنیت، نظارت اجتماعی، راحتی و آسایش و اجتماع‌پذیری، به‌طور مستقیم بر مطلوبیت فضاهای عمومی از منظر بانوان اثرگذار است (دنیوی راد و خواجوی، ۱۳۹۳). حبیبی و علی پور شجاعی (۱۳۹۳)، در مقاله خود با عنوان «بررسی تطبیقی فضاهای عمومی ویژه زنان با فضاهای عمومی شهری در میزان پاسخگویی به نیازهای بانوان- نمونه موردی: پارک آب‌و‌آتش و بوستان بهشت مادران تهران»، به این نتیجه دست یافتند که با محدود بودن وقت زنان در انجام فعالیت‌های اختیاری و اجتماعی، تداوم استفاده از فضاهای عمومی ویژه، موجب کاهش زمان حضور زنان در دیگر فضاهای عمومی و کمرنگ شدن نقش و حضور آنان در شهر می‌شود. به نظر می‌رسد فضاهای ویژه بانوان در پاسخگویی به نیازهای اجتماعی زنان با مشکل مواجه است (حبیبی و علی پور شجاعی، ۱۳۹۳). شبانی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه خود با عنوان «بررسی شاخص‌های امنیت کالبدی به‌منظور حضور پذیری زنان در فضای شهری- (نمونه موردی: بلوار سجاد مشهد)» به این نتیجه رسیدند که شاخص‌های امنیت اجتماعی و امنیت فضای شهری، حضور پذیری سایر مردم، حضور دک‌های نگهدارنده پارک‌های محدوده و نورپردازی مناسب و صحیح ساختمان‌ها و خیابان‌ها، دسترسی راحت به مناطق موردنظر به کمک تسهیل رفت‌وآمد وسایل حمل‌ونقل عمومی تا حد زیادی می‌تواند به حضور زنان و امنیت آنان کمک کند (شبانی و همکاران، ۱۳۹۳). الماسی (۱۳۹۵) به «بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان (ساکن مجتمع‌های مسکونی مهر شهرایلام)» پرداخته است. نتایج بیانگر آن است که متغیرهای میزان رضایت از عملکرد ناجا، کنترل اجتماعی، سرمایه اجتماعی و جهت‌گیری مذهبی با احساس امنیت اجتماعی، همبستگی مستقیم و متوسط دارد (الماسی، ۱۳۹۵).

در مجموع می توان گفت که تحقیقات ایرانی بیشتر به بررسی کیفیت کالبدی-ساختاری و اجتماعی فضاهای شهری و کمتر به تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر حضور زنان توجه کرده‌اند. همچنین بیشترین تمرکز تحقیقات داخلی و خارجی بر مسئله امنیت زنان در فضاهای شهری است.

مبانی نظری

بوردیو^۱ معتقد است که تقسیمات مفهومی در فضا به طور تنگاتنگ با تقسیم جنسی نقش‌ها، موقعیت مکانی و رفتاری جنسی بدن‌ها در یک خط قرار دارد. این مرزبندی فضاها و فعالیت‌ها در امتداد خطوط جنسی را می توان از جغرافیای انتزاعی عرصه‌های عمومی و خصوصی تا جغرافیای محلی زندگی روزمره، خیابان، اداره، آشپزخانه، اتاق خواب و خرده تقسیمات فضای میان آن‌ها مورد رصد قرار داد (تانکیس، ۱۳۹۰). فضای شهری در دو بعد کالبدی و غیر کالبدی مطرح شده است. منظور از فضای کالبدی یا همان بعد غیر اجتماعی فضا، شامل محیط فیزیکی-زیستی فضای شهری است و فضای غیرکالبدی یا همان بعد اجتماعی فضا، شامل محیط اجتماعی و محیط فرهنگی است (باستانی و ملکی پور، ۱۳۹۵).

حبیبی و علی پور شجاعی (۱۳۹۴) معتقدند که فضای شهری دارای معیارها و زیرمعیارهای مختلفی است، معیار کالبدی فضای شهری شامل زیرمعیارهایی نظیر چارچوب فیزیکی، ایمنی، دسترسی و راحتی و آسایش است. معیار اجتماعی شامل زیر معیارهایی نظیر اجتماع پذیری، عدالت و برابری و امنیت است. معیار فعالیتی فضای شهری شامل فعالیت‌های اختیاری و اجباری و نیز اوقات فراغت است. معیار معنایی فضای شهری نیز شامل زیر معیارهای حرمت، احساس لذت و تعلق است (حبیبی و علی پور شجاعی، ۱۳۹۴).

بررسی نظریه‌های گوناگون طراحی شهری در ارتباط با کیفیت، نقاط و تعاریف مشابه را از دید اندیشمندان مختلف آشکار می سازد. متیو کرمونا^۲ نیز در کتاب خود با عنوان «اماکن عمومی-فضاهای شهری»^۳ شش وجه مختلف کیفیت‌های محیط شهری مطلوب را بیان می‌کند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:

¹ Bourdieu

² Carmona

³ Public places, Urban spaces

۱) مؤلفه کالبدی: بیانگر کیفیت‌هایی است که به کالبد محیط مربوط هستند. قطعه‌بندی‌ها، بلوک‌بندی‌ها، کاربری زمین، الگوی مسیرها از عوامل تاثیرگذار بر کیفیت‌های کالبدی فضای شهری هستند.

۲) مؤلفه ادراکی: ادراک، شامل جمع‌آوری، سازماندهی و حس کردن محیط است.

۳) مؤلفه اجتماعی: شامل کیفیت‌های مثبت و منفی یک فضا از لحاظ اجتماعی است. بیانگر این مطلب است که فضا در شهر چگونه پاسخگوی حضور افراد در آن و رفتارهای متفاوت آن‌ها به لحاظ اجتماعی است.

۴) مؤلفه بصری: لذت دیدن فضاهای شهری از عوامل تاثیرگذار بر ادراک و فهمیدن است. بعد بصری فضا شامل کیفیت‌هایی است که با دیده شدن فضا به وسیله حاضران و ناظران، بر آن‌ها تاثیر می‌گذارد.

۵) مؤلفه عملکردی: از مهم‌ترین کیفیت‌های یک فضای شهری خوب، قابل دسترس بودن آن برای تمامی گروه‌هاست. همچنین وجود عملکردهای متنوع و آزادی فعالیت‌های اجتماعی قابل قبول نیز از موارد دیگری است که موجب ارتقای عملکرد محیط شهری می‌شود.

۶) مؤلفه زمانی: استفاده از چرخه‌های فعالیتی و زمانی همچون زندگی در روز، شب و فصول مختلف، در بهره‌گیری از فضاها، به طرح کمک می‌کند (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۱).

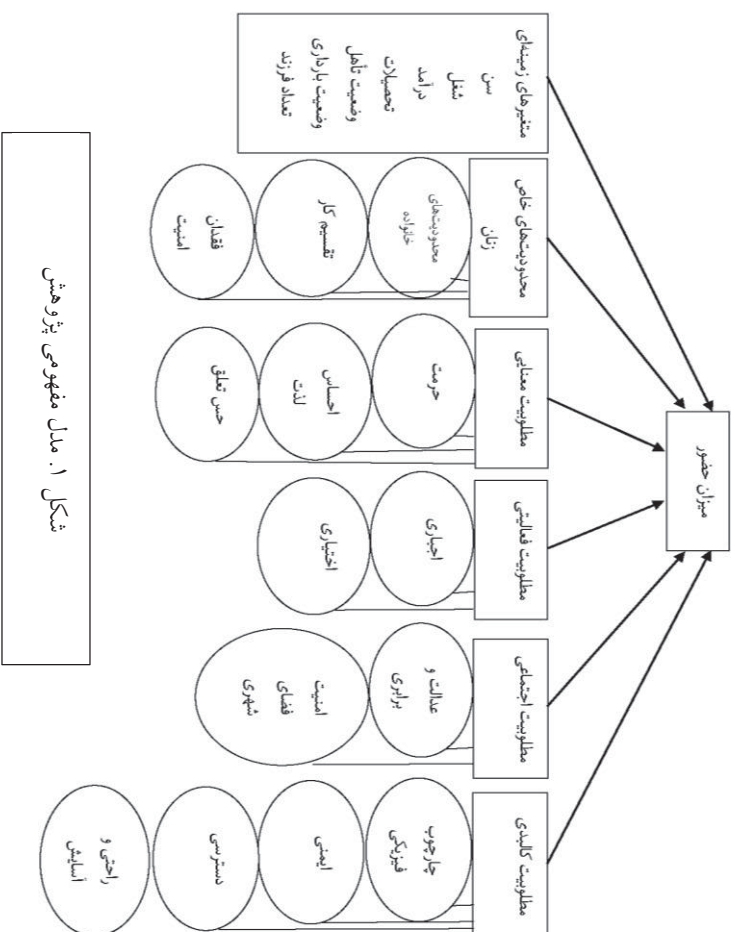
گلکار (۱۳۷۹) سه مؤلفه کیفیت عملکردی، کیفیت تجربی - زیباشناختی و کیفیت زیست محیطی را به‌مثابه نیروهای شکل‌دهنده کیفیت کلی طراحی شهری یک مکان ارائه می‌دهد. مؤلفه عملکردی کیفیت طراحی شهری از یک سو در برگیرنده تامین حرکت و دسترسی سهل و مناسب پیاده‌ها و سواره‌ها به مراکز جاذب شهری بوده و از سوی دیگر، دربرگیرنده عملکردهای دیگر چون تفریح غیر فعال، تماشای مردم و مراسم گوناگون و مانند آن بوده تا ضامن سرزندگی و غنای تجربه فضایی شهر گردند. مؤلفه تجربی - زیباشناختی کیفیت طراحی شهری با دریافت‌های ادراکی، شناختی و ترجیحات محیطی افراد در قبال فضاهای شهری سر و کار دارد. در نهایت مؤلفه زیست محیطی کیفیت طراحی شهری در بعد خرد آن در برگیرنده مقولاتی چون تنظیم اقلیم خرد فضاهای شهری (چون آفتاب، جریان باد، سایه‌گیری) و در

بعدکلان، دغدغه پایداری زیست محیطی را داشته و با کیفیت تعادل مبتنی بر بوم‌شناسی محیط شهری و چگونگی استفاده از محیط طبیعی ارتباط دارد (گلکار، ۱۳۷۹).

کریستن دی^۱ تعریف خود از محدودیت را این‌گونه بیان نموده است: محدودیت‌ها شامل عواملی می‌شوند که میان فعالیت‌های زنان در فضاهای عمومی و تجارب آن‌ها و رضایت استفاده از فضاهای عمومی (شامل لذت، ترجیح، مشارکت و معنا) فاصله می‌اندازد. (دی، ۲۰۰۰). وی در تعریف محدودیت‌های اعمال شده بر زنان که حاصل واگذاری مسئولیت حوزه خانگی و اخلاق مراقبتی به آنان است، عناوینی چون محدودیت در زمان، شرایط مالی، تحرک و جا به جایی و استفاده از فرصت‌ها، وجود استرس، فشار و ترس، مراقبت از فرزندان، مسئولیت‌پذیری در اداره حوزه خانگی، پذیرش هنجارهای جنسیتی و شرایط اجتماعی نابرابر، قوانین عمومی و نهایتاً برنامه‌ریزی و طراحی را بر می‌شمارد ولی از جانب دیگر بیان می‌دارد که این اخلاق، فرصت‌هایی چون مراقبت از خانواده و دوستان، مراقبت کردن و مراقبت شدن توسط غریبه‌ها، مراقبت از خود و در نهایت مراقبت از فضای عمومی را نیز با خود به همراه دارد (دی، ۲۰۰۰).

با توجه به طرح تئوری‌ها و پژوهش‌های گذشته می‌توان متغیرهای مطلوبیت کالبدی، مطلوبیت اجتماعی، مطلوبیت فعالیتی، مطلوبیت معنایی فضاهای شهری و نیز متغیر محدودیت‌های خاص زنان را در بررسی میزان حضور زنان در فضاهای شهری مؤثر دانست.

¹ Kristen Day

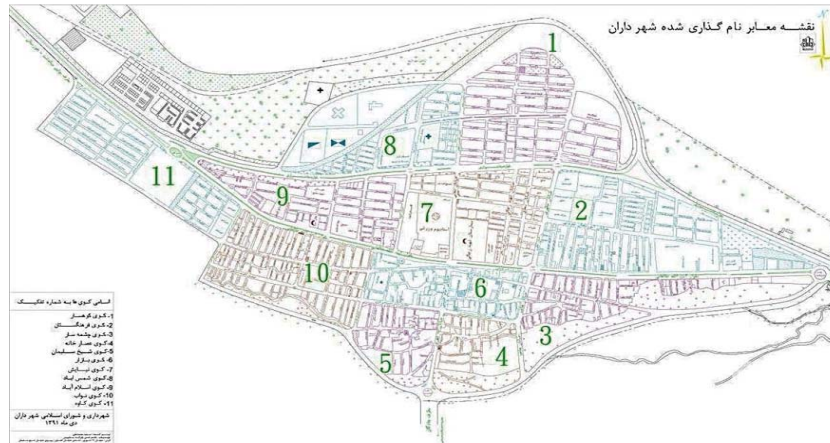
شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

فرضیه اصلی

بین میزان حضور زنان شهرستان فریدن در فضای شهری با معیارهای فضای شهری و محدودیت خاص زنان رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش کمی-کاربردی و ازلحاظ نوع پژوهش یک پژوهش توصیفی-همبستگی است. روش جمع‌آوری اطلاعات را می‌توان به دو دسته میدانی و کتابخانه‌ای تقسیم کرد. جامعه آماری این پژوهش را تمامی بانوان ۱۸ تا ۶۵ ساله ساکن شهرستان فریدن (منطقه شهری داران) تشکیل می‌دهند که براساس اعلام مرکز آمار و نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵) جمعیت آنان ۶۹۹۳ هزار نفر برآورد شده است. (بر طبق همین سرشماری جمعیت کل شهر داران ۲۰ هزار و ۱۰۰ نفر بوده است).

شکل ۱. بلوک بندی محدوده مورد مطالعه (شهر داران)

در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران با سطح خطای ۵ درصد، استفاده شده است:

$$n = \frac{Nt^2 \times p(1-p)}{Nd^2 + t^2 \times p(1-p)}$$

$$n = \frac{[6993 \times (1/96)^2 \times (0/5 \times 0/5)]}{[(6993) \times (0/05)^2] + [(1/96)^2 \times (0/5 \times 0/5)]} \Rightarrow 365$$

در نهایت، نمونه آماری با استفاده از این فرمول، تعداد ۳۶۵ نفر به دست آمد. شیوه نمونه‌گیری نیز خوشه‌ای چندمرحله‌ای متناسب با حجم نمونه بود؛ به این ترتیب که محدوده شهری مورد مطالعه به ۱۱ بلوک تقسیم‌بندی شد و به هر یک از خانه‌های هر بلوک یک کد تعلق گرفت. سپس به صورت قرعه‌کشی از بین کدهای هر بلوک، به تناسب حجم نمونه کدهایی انتخاب شد و با مراجعه به هر خانه یک پرسشنامه توسط یکی از زنان آن خانه تکمیل شد. ابزار سنجش در این پژوهش پرسشنامه پنج گزینه‌ای مبتنی بر مقیاس لیکرت بود که با استعانت از حوزه نظری و مدل تحقیق و نتایج ابزارهای سنجش در سایر پژوهش‌ها، پرسشنامه تهیه شد.

برای تعیین روایی صوری؛ پرسشنامه به همراه اهداف در اختیار ۹ نفر از استادان رشته علوم اجتماعی، استادان جغرافیا و شهرسازی دانشگاه شهید باهنر کرمان و نیز آماردانان قرار داده شد. پس از جمع آوری نظرات به اصلاح، حذف یا ویرایش گویه‌هایی که در مورد آن توافق نظر وجود داشت اقدام شد. در مجموع ۸۴ گویه مورد تایید قرار گرفت.

در پژوهش حاضر برای اطمینان از قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ها و تعیین پایایی نیز تعداد ۴۰ پرسشنامه مقدماتی تکمیل و با استفاده از نرم افزار SPSS، ضریب همبستگی درونی گویه‌ها به روش آلفای کرونباخ گرفته شد. پایایی به این روش برای متغیرهای میزان حضور زنان در

فضای شهری، محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت کالبدی فضای شهری، مطلوبیت اجتماعی فضای شهری، مطلوبیت فعالیت‌های فضای شهری و مطلوبیت معنایی فضای شهری به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۵۸، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ به دست آمد که نشان از ثبات درونی مناسب و قابلیت اعتماد پرسشنامه‌ها در این پژوهش داشت. در این تحقیق جهت بررسی مدل از روش تحلیل مسیر^۱ در نرم افزار ایموس^۲ استفاده شد.

تعریف متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

میزان حضور زنان: اشاره به میزان استفاده و حضور فعال زنان در فضای شهری دارد. فضای شهری صحنه‌ای است که کنش‌ها و فعالیت‌های عمومی زندگی شهری در آن به وقوع می‌پیوندد. خیابان‌ها، پارک‌ها، میدان‌ها و... فضای کنش‌های انسانی را در شهرها شکل می‌دهند (شکرپیگی و رادین، ۱۳۹۵).

متغیرهای مستقل

۱) **مطلوبیت کالبدی فضای شهری:** این متغیر از چهار خرده مقیاس (چارچوب فیزیکی، ایمنی، دسترسی و راحتی و آسایش) تشکیل شده است. چارچوب فیزیکی: اشاره به کیفیت و اندازه زیبایی در فضا دارد (حبیبی و علی پور شجاعی، ۱۳۹۴). ایمنی: به معنی دوری از خطر و در سلامت زیستن است (پور موسوی و امینی، ۱۳۹۲). دسترسی: شامل ارتباط مناسب پیاده، دسترسی به حمل و نقل عمومی و پارکینگ است (حبیبی و علی پور شجاعی، ۱۳۹۴). راحتی و آسایش: به وجود فضاهایی برای نشستن، در نظر گرفتن تناسبات فضا با توجه به نیازهای زنان، تسهیلات برای کودکان همراه با مادران و حفاظت در برابر شرایط نامطلوب اقلیمی اطلاق می‌شود (همان).

۲) **مطلوبیت اجتماعی فضای شهری:** به این معناست که فضای شهری تا چه اندازه اجتماع

¹ Path Analysis

² AMOS

پذیر است، میزان مراجعه به فضا چقدر است و تا چه حد امکان انجام فعالیت‌هایی نظیر گفتگو، ملاقات و غیره در آن فراهم است (همان) و از دو خرده‌مقیاس (عدالت و برابری و امنیت فضای شهری) تشکیل شده است. عدالت و برابری: به حق انتخاب برای حضور در فضا و نیز حق انتخاب زنان در فضاهای عمومی به تنهایی اطلاق می‌شود (همان). امنیت فضای شهری: رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، ترس، نگرانی یا وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین و ضامن است (اسماعیل‌پور و فخارزاده، ۱۳۹۲).

۳) مطلوبیت فعالیتی فضای شهری: فضای شهری را از نظر اجبار یا اختیار فردی مورد بررسی قرار می‌دهد. این پرسشنامه از دو خرده‌مقیاس (فعالیت‌های اجباری و فعالیت‌های اختیاری) تشکیل شده است. فعالیت‌های اجباری: فعالیت‌های روزانه و گذران وقت (این دسته از فعالیت‌ها به شدت بر پیاده روی متمرکز است) مانند رفتن به مدرسه یا محل کار، خرید، انتظار برای شخص یا اتوبوس (فرهادیان و نفتی، ۱۳۹۲). فعالیت‌های اختیاری: در صورت تمایل و یا پتانسیل زمانی و مکانی اتفاق می‌افتد (تنها در حالت بهینه بودن محیط بیرونی و یا زمانی که حالت جوی و یا مکانی، مردم را دعوت به استفاده از فضا بکند، اتفاق می‌افتد). مانند قدم زدن برای تنفس در هوای پاکیزه، ایستادن یا نشستن برای لذت بردن و غیره (همان).

۴) مطلوبیت معنایی فضای شهری: فضای شهری را از نظر احساس افراد نسبت به شهر و درک افراد از محیط شهری و میزان مورد توجه قرار گرفتن نیازهایشان بررسی می‌نماید. این پرسشنامه از سه خرده‌مقیاس (حرمت، احساس لذت و حس تعلق) تشکیل شده است. حرمت: احساس برآورده شدن نیازها و خواسته‌ها (حبیبی و علی‌پور شجاعی، ۱۳۹۴). احساس لذت زمانی اتفاق خواهد افتاد که فرد به حد نسبی از آسایش جسمی و روحی رسیده و فارغ از امور مقیدکننده باشد. بنابراین توجه به این مهم در فضاهای باز شهری برای اوقات فراغت ضروری است (فلاحی و کلامی، ۱۳۸۷). حس تعلق: خاطرات فردی یا جمعی از محیط است (لانگ، ۲۰۰۲). احساس لذت از یک فضا باعث ایجاد ارتباط مؤثر بین فضا و شخص می‌شود، به طوری که شخص احساس تعلق می‌کند و تمایل افراد به استفاده و حضور در این

محیط بیشتری شود (فلاح و کلامی، ۱۳۸۷).

۵) محدودیت‌های خاص بانوان: از سه خرده‌مقیاس (محدودیت‌های خانواده، تقسیم‌کار و فقدان امنیت اجتماعی) تشکیل شده است: محدودیت خانواده: هر چند ممکن است از دیدگاه زنان خانواده‌ها مانع اساسی برای حضور زنان در عرصه عمومی نباشند اما در بسیاری از مواقع این حضور باید با اجازه خانواده همراه باشد. به عبارت دیگر، در بسیاری از خانواده‌ها زنان خود به تنهایی عامل انتخاب برای حضور در عرصه عمومی نیستند. در این بین، برای زنان شاخص‌هایی مانند ممانعت خانواده و مسائل فرهنگی و عرفی نیز مهم اند (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۲). تقسیم‌کار: تقابل میان حوزه خانگی و حوزه عمومی با استناد به نخستین تقسیم‌کار میان انسان‌ها، دو حوزه تفکیک شده را به وجود می‌آورد که حوزه خانگی و نگهداری از کودکان در اختیار زن و حوزه عمومی در تقابل آن، به تامین معیشت توسط مرد، اختصاص می‌یابد (فکوهی، ۱۳۸۰). فقدان امنیت اجتماعی: احساس ناامنی اجتماعی، هرگونه نگرانی از تهدید، ترس هنگام تنهایی در خیابان، ترس از حضور در خیابان به‌ویژه در شب، عدم اعتماد به غریبه‌ها و غیره را شامل می‌شود (بهروان، ۱۳۸۸).

یافته‌های پژوهش

از نظر سن ۱۹/۷ درصد ۱۸-۲۵ سال، ۳۳/۴ درصد ۲۶-۳۲ سال، ۲۵/۵ درصد ۳۳-۳۸ سال، ۷/۴ درصد ۳۹-۴۵ سال، ۱۱ درصد ۴۶-۵۳ سال و ۳ درصد ۵۴ سال و بالاتر داشتند. از لحاظ وضعیت شغلی ۳۱/۸ درصد شاغل، ۲۶/۶ درصد خانه‌دار و ۴۱/۶ درصد محصل (دانش‌آموز یا دانشجو) بودند. ۲۹/۹ درصد کمتر از یک میلیون، ۳۷/۳ درصد بین یک تا دو میلیون، ۲۸/۵ درصد بیش از دو تا سه میلیون، ۴/۴ درصد بیش از سه تا چهار میلیون درآمد داشتند و هیچ‌یک بیشتر از پنج میلیون درآمد نداشتند. ۰/۳۷ درصد از زنان مجرد و ۰/۶۳ درصد متأهل بودند. از لحاظ وضعیت تحصیلات ۱۸/۹ درصد تحصیلات سیکل، ۲۷/۴ درصد تحصیلات دیپلم، ۵۳/۶ درصد تحصیلات فوق دیپلم، ۶/۶ درصد تحصیلات کارشناسی و ۱۱/۵ درصد تحصیلات

کارشناسی ارشد و بالاتر داشتند. ۲۲/۶ درصد زنان متأهل بدون فرزند، ۴۷/۸ درصد یک فرزند، ۲۲/۲ درصد دو فرزند و ۷/۴ درصد بیشتر از دو فرزند داشتند. ۳/۵ درصد از زنان متأهل باردار بودند و ۹۶/۵ درصد باردار نبودند (جدول ۱).

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری مورد مطالعه

متغیر	بعد	فراوانی	درصد
سن	۱۸-۲۵ سال	۷۲	۱۹/۷
	۲۶-۳۲ سال	۱۲۲	۳۳/۴
	۳۳-۳۸ سال	۹۳	۲۵/۵
	۳۹-۴۵ سال	۲۷	۷/۴
	۴۶-۵۳ سال	۴۰	۱۱
درآمد	۵۴ سال و بالاتر	۱۱	۳
	کمتر از یک میلیون	۱۰۹	۲۹/۹
	بین یک تا دو میلیون	۱۳۶	۳۷/۳
	بیش از دو تا سه میلیون	۱۰۴	۲۸/۵
	بیش از سه تا چهار میلیون	۱۶	۴/۴
شغل	بیشتر از پنج میلیون	-	-
	شاغل	۱۱۶	۳۱/۸
	خانه‌دار	۹۷	۲۶/۶
تحصیلات	محصل (دانش آموز یا دانشجوی)	۱۵۲	۴۱/۶
	سیکل	۶۹	۱۸/۹
	دیپلم	۱۰۰	۲۷/۴
	فوق دیپلم	۱۳۰	۵۳/۶
	کارشناسی	۲۴	۶/۶
تعداد فرزند	کارشناسی ارشد و بالاتر	۴۲	۱۱/۵
	بدون فرزند	۵۲	۲۲/۶

۴۷/۸	۱۱۰	یک فرزند	
۲۲/۲	۵۱	دو فرزند	
۷/۴	۱۷	بیشتر از دو فرزند	
۳/۵	۸	بله	وضعیت بارداری
۹۶/۵	۲۲۲	خیر	
۰/۳۷	۱۳۵	مجرد	وضعیت تأهل
۰/۶۳	۲۳۰	متاهل	

نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA) برای مقایسه میانگین‌ها براساس ویژگی‌های فردی (سن، شغل، درآمد، تحصیلات و تعداد فرزندان) نشان داد که سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ است و تفاوت معناداری بین میزان حضور زنان براساس ویژگی‌های فردی وجود ندارد. بررسی نتایج از لحاظ تفاوت میانگین‌ها حاکی از آن بود که تفاوت میانگین‌های گروه‌های سنی معنادار نبوده است اما همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین حضور گروه سنی ۵۴ سال و بالاتر (۴۰/۵۵) بیشتر از سایر گروه‌های سنی است. تفاوت میانگین‌های گروه‌های درآمدی معنادار نبوده است اما میانگین حضور گروه درآمدی بیش از سه تا ۴ میلیون (۳۷/۵۰) بیشتر از سایر گروه‌های درآمدی است. براساس نتایج، تفاوت میانگین‌های گروه‌های شغلی معنادار نبوده است اما میانگین حضور گروه شغلی خانه‌دار (۳۸/۰۷) بیشتر از سایر گروه‌های شغلی است. تفاوت میانگین‌ها برحسب وضعیت تحصیلات معنادار نبوده است. میانگین حضور گروه تحصیلی دیپلم (۳۷/۸۰) بیشتر از سایر گروه‌های تحصیلی است. همچنین تفاوت میانگین‌ها بر حسب تعداد فرزندان معنادار نبوده است. اما براساس نتایج، میانگین حضور گروهی که هیچ فرزندی نداشتند (۳۷/۲۵) بیشتر از سایر گروه‌هاست.

به‌منظور بررسی تفاوت میانگین میزان حضور زنان براساس وضعیت بارداری و تأهل از آزمون تی تست (T-test) استفاده شد. نتایج آزمون تفاوت میانگین میزان حضور زنان براساس وضعیت بارداری نشان داد سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است و تفاوت معناداری بین

میزان حضور زنان باردار و غیرباردار وجود دارد. میانگین حضور گروهی که باردار نبوده‌اند (۳۶/۶۰) بیشتر از گروه زنان باردار است. اما نتایج آزمون تفاوت میانگین میزان حضور زنان براساس وضعیت تأهل نشان داد سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است و تفاوت معناداری بین این دو گروه وجود ندارد و همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین حضور گروه مجرد (۳۸/۰۲) بیشتر از گروه متأهلین است.

جدول ۲. آزمون تفاوت میانگین میزان حضور زنان بر اساس ویژگی‌های فردی

ویژگی‌های فردی	بعد	میانگین	مقدار T/F	سطح معناداری
سن	۱۸-۲۵ سال	۳۵/۱۰	۱/۰۵	۰/۳۸
	۲۶-۳۲ سال	۳۷/۴۳		
	۳۳-۳۸ سال	۳۶/۹۱		
	۳۹-۴۵ سال	۳۹/۷۰		
	۴۶-۵۳ سال	۳۶/۵۵		
	۵۴ سال و بالاتر	۴۰/۵۵		
درآمد	کمتر از یک میلیون	۰/۳۸	۲/۳۴	۰/۰۹
	بین یک تا دو میلیون	۳۷/۳۵		
	بیش از دو تا سه میلیون	۳۵/۴۳		
	بیش از سه تا چهار میلیون	۳۷/۵۰		
شغل	شاغل	۳۸/۰۲	۱/۰۸	۰/۳۵
	خانه دار	۳۸/۰۷		
	محصل	۳۵/۵۵		
تحصیلات	سیکل	۳۷/۵۱	۱/۲۲	۰/۳۰
	دیپلم	۳۷/۸۰		
	فوق دیپلم	۳۷/۱۰		
	کارشناسی	۳۷/۶۷		
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۳/۶۰		

۰/۴۸	۰/۶۷	۳۷/۲۵	بدون فرزند	تعداد فرزند
		۳۶/۰۰	یک فرزند	
		۳۶/۱۶	دو فرزند	
		۳۵/۲۴	بیشتر از دو فرزند	
۰/۰۳	-۳/۰۵	۲۹/۷۸	بله	وضعیت حاملگی
		۳۶/۶۰	خیر	
۰/۰۹	۱/۷۰	۳۸/۰۲	مجرد	وضعیت تأهل
		۳۵/۷۰	متأهل	

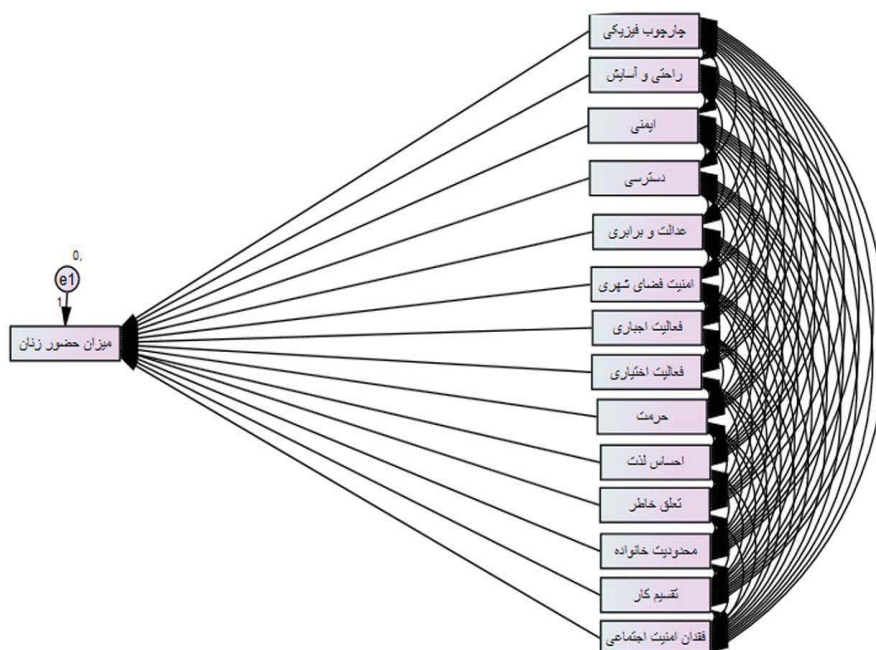
فرضیه: مدل علی رابطه محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت معنایی، مطلوبیت فعالیتی، مطلوبیت اجتماعی و مطلوبیت کالبدی با میزان حضور زنان برازش قابل قبولی دارد. ابتدا مسیرهای یک‌طرفه از متغیرهای برون زاد^۱ شامل مؤلفه‌های مطلوبیت کالبدی، مطلوبیت اجتماعی، مطلوبیت فعالیتی، مطلوبیت معنایی و محدودیت‌های خاص زنان به سمت متغیر درون زاد^۲ یعنی میزان حضور زنان در نظر گرفته شد. همچنین ارتباط^۳ بین متغیرهای برون زاد با هم نیز در نظر گرفته شد (شکل ۴).

در ابتدا مدل اصلی شامل همه مسیرهای مورد نظر آزمون شد (شکل ۳). برازش وزن‌های رگرسیون در خروجی نرم‌افزار نشان داد سطح معناداری مؤلفه‌های دسترسی، تقسیم کار، فقدان امنیت اجتماعی و امنیت فضای شهری به سمت میزان حضور زنان غیرمعنادار بود ($P > 0.05$). لذا برای برازش مدل، مسیرهای غیرمعنادار از مدل حذف شدند، مدل نهایی در شکل ۴ نشان داده شده است.

^۱ Exogenous

^۲ Endogenous

^۳ Association

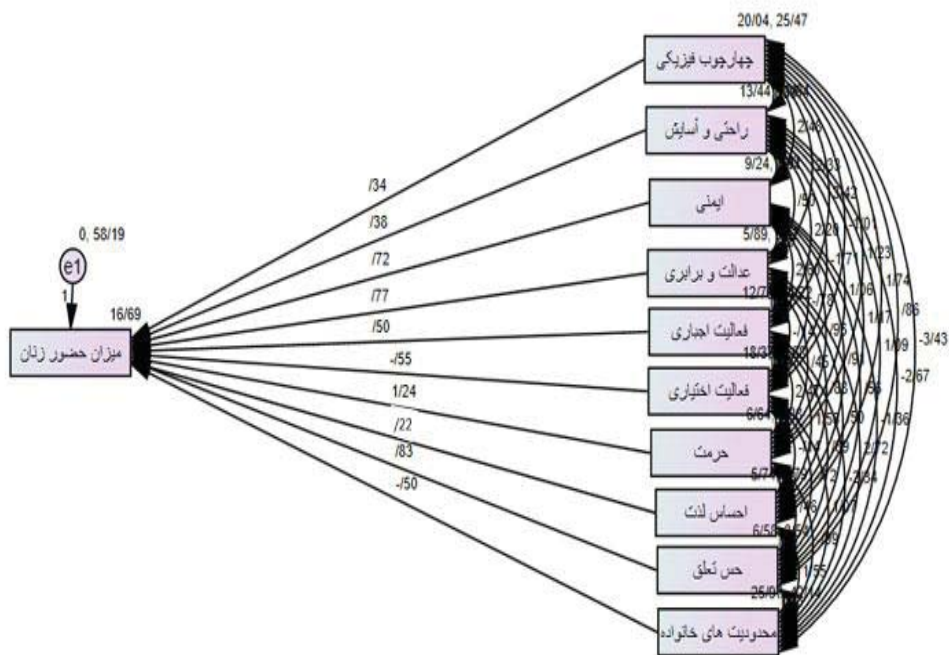

شکل ۳. مدل اولیه روابط محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت معنایی، مطلوبیت فعالیت، مطلوبیت اجتماعی و مطلوبیت کالبدی با میزان حضور زنان در ایموس

در ادامه وزن‌های رگرسیون مربوط به مدل اولیه نمایش داده شده است (جدول ۲). بر این اساس مسیرهای متغیرهای دسترسی، امنیت و فضای شهری، فقدان اجتماعی و تقسیم کار به میزان حضور غیرمعنادار بود زیرا سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ بود ($P > ۰/۰۵$). بنابراین، این مسیرها حذف و یک بار دیگر مدل با مسیرهای معنادار مورد بررسی قرار گرفت (شکل ۴).

جدول ۳. وزن های رگرسیون مربوط به مدل اولیه

معناداری	وزن رگرسیون		
/۵۱۸	/۱۱۶	چهار چوب فیزیکی	میزان حضور <---
***	/۴۷۶	ایمنی	میزان حضور <---
/۰۸۹	/۳۷۱	دسترسی	میزان حضور <---
***	/۶۸۳	راحتی و آسایش	میزان حضور <---
***	/۳۰۲	عدالت و برابری	میزان حضور <---
/۰۸۸	/۶۰۳	امنیت فضای شهری	میزان حضور <---
***	/۵۶۱	فعالیت اجباری	میزان حضور <---
***	-/۴۶۶	فعالیت اختیاری	میزان حضور <---
***	/۸۲۶	حس تعلق	میزان حضور <---
***	/۰۲۲	احساس لذت	میزان حضور <---
***	۱/۱۹۱	حرمت	میزان حضور <---
/۷۵۶	/۰۳۹	فقدان امنیت اجتماعی	میزان حضور <---
/۰۸۹	/۲۹۲	تقسیم کار	میزان حضور <---
***	-/۴۶۶	محدودیت های خانواده	میزان حضور <---

شکل ۴. مدل نهایی روابط محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت معنایی، مطلوبیت فعالیتی،

مطلوبیت اجتماعی و مطلوبیت کالبدی با میزان حضور زنان در ایاموس

بر اساس شکل ۴، مؤلفه چهارچوب فیزیکی مطلوبیت کالبدی با توجه به سطح معناداری $(P < 0/001)$ ، با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد $(\beta = 0/34)$ ؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش مؤلفه چهارچوب فیزیکی مطلوبیت کالبدی میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. مؤلفه ایمنی مطلوبیت کالبدی نیز با توجه به سطح معناداری $(P < 0/001)$ با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد $(\beta = 0/72)$ مثبت

بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش مؤلفه ایمنی مطلوبیت کالبدی میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. مؤلفه راحتی و آسایش مطلوبیت کالبدی با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 0/38$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش مؤلفه راحتی و آسایش مطلوبیت کالبدی میزان حضور زنان افزایش می‌یابد.

همچنین از بین مؤلفه‌های مطلوبیت اجتماعی تنها مؤلفه عدالت با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 0/77$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش مؤلفه عدالت و برابری میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. علاوه بر این مؤلفه فعالیت اختیاری مطلوبیت فعالیتی با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه منفی و معنادار نشان داد ($\beta = -0/55$)؛ منفی بودن رابطه به این معناست که رابطه معکوس بوده و با افزایش میزان مؤلفه فعالیت اختیاری میزان حضور زنان کاهش می‌یابد. در نهایت مؤلفه فعالیت اجباری مطلوبیت فعالیتی با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 0/50$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش میزان مؤلفه فعالیت اجباری میزان حضور زنان افزایش می‌یابد.

علاوه بر این، مؤلفه حرمت مطلوبیت معنایی با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 1/24$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش میزان مؤلفه حرمت میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. مؤلفه احساس لذت مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 0/22$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش میزان مؤلفه احساس لذت میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. در نهایت مؤلفه احساس تعلق مطلوبیت معنایی با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($\beta = 0/83$)؛ مثبت بودن رابطه به این معناست که رابطه مستقیم بوده و با افزایش میزان مؤلفه احساس تعلق میزان حضور زنان افزایش می‌یابد.

بررسی نتایج حاصل از اثرات مستقیم مؤلفه‌های محدودیت‌های خاص زنان نیز نشان داد که با توجه به سطح معناداری ($P < 0/001$) بین مؤلفه محدودیت خانواده محدودیت‌های خاص زنان با میزان حضور زنان رابطه منفی و معنادار وجود دارد ($\beta = -0/50$)؛ منفی بودن رابطه به این معناست که رابطه معکوس بوده و با افزایش میزان مؤلفه محدودیت خانواده میزان حضور زنان کاهش می‌یابد.

در این پژوهش از چند شاخص برای برازش مدل شامل شاخص برازش نسبی^۱ (RFI)، شاخص تاکر- لویز^۲ (TLI؛ بنتلر، ۱۹۹۰)، شاخص برازش نرم شده^۳ (NFI)، ریشه خطای میانگین مجزورات تقریب^۴ (RMSEA؛ برون^۵ و کوداک، ۱۹۹۳)، استفاده شد... نتایج برازش مدل و شاخص‌های نیکویی برازش در جدول ۲ آورده شده است؛ بنابراین با توجه به مقادیر شاخص‌های برازش الگو و مرز مقادیر قابل قبول که در جدول بیان شده است می‌توان گفت که مدل ارائه شده مورد قبول است. بنابراین فرضیه پژوهش با بیش از ۹۹ درصد اطمینان تأیید می‌شود. و می‌توان گفت مدل علی رابطه محدودیت‌های خاص زنان، مطلوبیت معنایی،

^۱ Relative Fit Index این شاخص مناسبت مدل ارائه شده را می‌سنجد. هر چه این مقدار به یک نزدیک‌تر باشد مدل بهتر است.

^۲ Tucker Lewis Index این شاخص برای مبحث مدل سازی معادله ساختاری ساخته شده و می‌تواند برای مقایسه مدل‌های جایگزین یا یک مدل پیشنهاد شده در مقابل مدل صفر به کار رود. دامنه پذیرش این شاخص در بین مقادیر ۰ تا ۱ است. این شاخص باید از ۰/۹ بزرگ‌تر باشد.

^۳ Normal Fit Index این شاخص برازندگی افزایشی هنجار شده است در تعیین برازش یک الگو به کار می‌رود. دامنه پذیرش این شاخص در بین مقادیر ۰ تا ۱ است. مقدار این شاخص باید بالاتر از ۰/۹ باشد.

^۴ Root Mean Square Error of Approximation این شاخص یکی از اصلی ترین شاخص های برازش مدل در تحلیل مدل سازی معادلات ساختاری است که میزان بد بودن مدل برازش شده را در مقایسه با مدل اشباع شده برآورد می نماید. اگر مقدار این شاخص کوچکتر از ۰/۰۵ باشد برازندگی مدل خوب است

^۵ Browne & Cudeck

مطلوبیت فعالیتی، مطلوبیت اجتماعی و مطلوبیت کالبدی با میزان حضور زنان برازش قابل قبولی^۱ دارد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

RMSEA	NFI	RFI	TLI	DF	X ²	
<۰/۰۵	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۱		سطح مورد قبول
۰/۰۲	۰/۹۹	۰/۸۸	۰/۹۸	۱	۱/۱۷	مقادیر محاسبه شده

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق در صدد بود علاوه بر سنجش میزان حضور زنان در محدوده مورد مطالعه، تاثیر معیارهای مرتبط با فضای شهری و نیز محدودیت‌های خاص زنان را بر افزایش یا کاهش حضورپذیری آنان بررسی کرده و با ارائه الگویی مناسب، مسئولان، برنامه‌ریزان و سیاستمداران را در راستای فراهم سازی زمینه افزایش حضور زنان در فضاهای شهری یاری رساند. برای بررسی مدل از روش تحلیل مسیر در نرم افزار ایموس استفاده شد.

در این پژوهش از بین متغیرهای زمینه‌ای تنها رابطه وضعیت بارداری زنان با میزان حضور آنان در فضای شهری معنادار بود. به این معنا که میزان حضور زنان باردار در فضای شهری کمتر از زنان غیرباردار است. در واقع فضای شهری نتوانسته نیازهای گروه‌های خاص از جمله مادران و زنان باردار را تأمین کند و این مسئله حضور این گروه را در شهر محدود می‌کند. البته این به آن معنی نیست که وضعیت تحصیلات، درآمد، شغل و تعداد فرزندان و محدوده سکونت تأثیری در میزان حضور زنان در فضای شهری ندارد (کما اینکه در برخی از

^۱ در صورتی که شاخص‌های برازش در محدوده فوق قرار بگیرد الگوی نهایی ابرازش مناسبی دارد و می‌توان به داده‌ها و خروجی تحلیل آماری اطمینان داشت.

مطالعات این موارد بر روی حضورپذیری زنان موثر بوده است) بلکه نشانه آن است که زنان نمونه تأثیر این متغیرها را بر میزان حضورشان در فضای شهری مهم ندانسته‌اند.

نتایج این پژوهش همچنین نشان داد رابطه بین مؤلفه‌های فقدان امنیت اجتماعی، امنیت فضای شهری، تقسیم کار و دسترسی به سمت میزان حضور زنان غیر معنادار بود ($P > 0/05$). غیرمعناداری دو مؤلفه فقدان امنیت اجتماعی و امنیت فضای شهری با نتایج تحقیق قرایی و همکاران (۱۳۸۹) و سراج زاده و همکاران (۱۳۹۵) یکسان است.

بررسی نتایج نشان داد که مؤلفه راحتی و آسایش، ایمنی، چارچوب فیزیکی با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار دارد ($P < 0/05$). این به آن معناست که هرچه بدنه و کالبد فضای شهری از نظرکیفیت ساختار و بدنه، زیبایی و راحتی پاسخگوی نیازهای زنان باشد رضایت زنان از فضای شهری بیشتر خواهد بود و این مسئله در افزایش میزان حضور آنان در شهر اثر مستقیم خواهد گذاشت. در واقع هر چه مطلوبیت کالبدی فضای شهری بیشتر باشد زمینه برای حضور پررنگ‌تر زنان بیشتر فراهم می‌شود. نتایج تحقیقات زیادی از جمله بیلر^۱ (۲۰۱۱)، پامیر^۲ (۲۰۰۷)، لیتل^۳ و همکاران (۲۰۰۵)، احمدی همدانی، ماجدی و جهانشاهلو (۱۳۹۴)، فنی (۱۳۹۴)، بابایی و همکاران (۱۳۹۴)، دنیوی راد و خواجهی (۱۳۹۳)، اکبری (۱۳۹۳)، حق‌پرست و شمشاد (۱۳۹۳)، شبانی، ملکی نیا و احتشام (۱۳۹۳)، اکبری و پاک بنیان (۱۳۹۱) این یافته را تأیید می‌کند.

از بین مؤلفه‌های متغیر مطلوبیت اجتماعی نیز تنها مؤلفه عدالت و برابری با توجه به سطح معناداری با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($P < 0/01$). به این معنا که با افزایش مؤلفه عدالت و برابری میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. هر چه فضای شهری امکان استفاده برابر را برای زنان به اندازه مردان فراهم کند و زنان محدودیتی در استفاده از برخی فضاها مانند پارک‌ها، رستوران و کافی شاپ و غیره نداشته باشند میزان حضور زنان در فضای

¹ Beeler

² Paumier

³ Little

شهری پرنگتر خواهد شد. نتایج پژوهش بهان (۲۰۰۹) و رهبری و شارع پور (۱۳۹۳) این یافته را تأیید می‌کند.

مؤلفه فعالیت اجباری متغیر مطلوبیت فعالیتی با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($P < 0/01$)؛ به این معنا که با افزایش میزان مؤلفه فعالیت اجباری میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. این مسئله در بررسی نتیجه دیگری از این پژوهش به روشنی قابل درک است و آن اینکه مؤلفه فعالیت اختیاری متغیر مطلوبیت فعالیتی با میزان حضور زنان رابطه منفی و معنادار نشان داد. این به آن معناست که هر چه تمایل زنان برای انجام فعالیت های اختیاری (و نه اجباری و از سر تکلیف) نظیر ورزش و تفریح در پارک‌ها، شرکت در اجتماعات، پرسه زنی و پیاده روی و غیره بیشتر شود؛ میزان حضور زنان در فضای شهری افزایش می‌یابد. اما به دلیل آن که فضای شهری مورد مطالعه (شهرستان فریدن) نتوانسته است در حد مطلوب پاسخگوی نیازهای تفریحی و فراغتی زنان باشد میزان حضورشان کمتر می‌شود. همچنین سطح میانگین متوسط متغیر مطلوبیت اجتماعی فضای شهری مورد مطالعه نیز گواه بر این مسئله است. در واقع فقدان مکان هایی راحت و مناسب برای انجام فعالیت های اختیاری زنان نظیر نشستن و گپ زدن، ایستادن و تماشا کردن، تفریح و ورزش، دیدار و ملاقات با دوستان در سطح شهر موجب کاهش میزان حضور آنان در فضای شهری شده است. زنان حتی برای رفع خستگی حاصل از انجام فعالیت های اجباری نیز نمی‌توانند با آرامش خیال در مکان هایی از شهر توقف و استراحت کنند و ترجیح می‌دهند سریع تر به خانه برگردند. نتایج تحقیق حبیبی و علی پور شجاعی (۱۳۹۳) و پوراحمد و همکاران (۱۳۹۲)، این یافته را تأیید می‌کند.

مؤلفه حرمت متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد ($P < 0/01$)؛ به این معنا که با افزایش میزان مؤلفه حرمت میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. نتایج مطالعات جیمز^۱ (۲۰۱۳)، وست پاولو^۲ (۲۰۱۳)، بهان^۳ (۲۰۰۹)، کاظمی، حبیب و اسلامی

¹ James

² West-Pavlov

³ Bhan

(۱۳۹۳)، پیراهری (۱۳۹۱) این یافته را تأیید می‌کند.

مؤلفه احساس لذت متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد؛ به این معنا که با افزایش میزان مؤلفه احساس لذت میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. مؤلفه احساس تعلق متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان رابطه مثبت و معنادار نشان داد؛ به این معنا که با افزایش میزان مؤلفه احساس تعلق میزان حضور زنان افزایش می‌یابد. نتایج مطالعه شارع‌پور و رهبری (۱۳۹۲) و محمدی‌اصل (۱۳۹۰) این یافته را تأیید می‌کند.

وجود رابطه مثبت و معنادار مؤلفه حرمت، احساس لذت و احساس تعلق متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان نشان از آن دارد که هر چه فضای شهری از نظر معیارهای معنایی پاسخگوتر باشد میزان حضور زنان در آن بیشتر است. زنان خواهان دریافت توجه و احترام در فضای شهری اند. برای آنان حضور در شهر ولو برای انجام فعالیت‌های روزمره باید با لذت همراه باشد. زنان به واسطه روحیات و ویژگی‌های بیولوژیکی خاص خود اهمیت زیادی به این مسائل می‌دهند در حالی که این موارد شاید برای مردان در اولویت‌های بعدی باشد. از نظر زنان فضای شهری مطلوب باید حس تعلق خاطر را خلق کند؛ به این معنا که آن‌ها خاطرات و اتفاقات فضای شهری را در ذهن خود مرور کنند و حس خوبی از بیان آن داشته باشند.

مؤلفه محدودیت خانواده متغیر محدودیت‌های خاص زنان، با میزان حضور زنان رابطه منفی و معنادار نشان داد. به این معنا که با افزایش میزان مؤلفه محدودیت خانواده میزان حضور زنان کاهش می‌یابد. این مسئله نشان دهنده آن است که علاوه بر عوامل کالبدی، اجتماعی، فعالیتی و معنایی فضای شهری عوامل دیگری از جمله محدودیت‌هایی که خاص زنان (و نه مردان) است بر روی میزان حضور آنان در فضای شهری تأثیر می‌گذارد که در این پژوهش برای نخستین بار بررسی شد. در واقع برای یافتن چرایی حضور کم‌رنگ زنان در سطح شهر باید علاوه بر این که به واکاوی فضای شهری پرداخته می‌شود باید تأثیر عواملی چون قدرت و سلطه در خانواده، نگرانی‌های آنان از مورد قضاوت قرار گرفتن زنان و دخترانشان در هنگام

حضور در فضای شهری، اعتقادات خانوادگی درباره حضور زنان در پارک‌ها و مکان‌های تفریحی شهر، میزان ضرورت حضور زنان در شهر از دید خانواده و وجود رفتارهای مراقبتی و نظارتی شدید را نیز بررسی کرد. نتایج این تحقیق نشان داد که هر چه محدودیت‌های اعمال شده از سوی خانواده کمتر باشد زنان آزادی بیشتری برای تصمیم‌گیری در مورد حضور در فضای شهری و نیز تعیین کیفیت و زمان حضور خود در این فضاها دارند. قسمتی از یافته‌های پژوهش‌های، نقدی و دارابی (۱۳۹۳)، گروسی (۱۳۸۷)، کیانی (۱۳۷۸)، رهبری و شارع پور (۱۳۹۳)، محمدی اصل (۱۳۹۰) و پوراحمد و همکاران (۱۳۹۲) این یافته را تأیید می‌کند.

با جمع بندی نتایج و مقایسه بحث به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که هرچند انجام فعالیت‌های اجباری نقش مهمی در افزایش میزان حضور زنان شهرستان فریدن داشته است؛ اما وجود محدودیت‌های خانواده و عدم امکان پرداختن به فعالیت‌های اختیاری مهم‌ترین موانع حضور آنان در فضاهای شهری است. میزان حضور متوسط زنان در فضاهای شهری نیز گواه بر این مسئله است. همچنین از نظر زنان این شهرستان مطلوبیت معنایی فضاهای شهری بسیار کم بوده است. علاوه بر این از نظر آنان هر چه مطلوبیت کالبدی، مطلوبیت فعالیتی و نیز عدالت و برابری که از شاخصه‌های مطلوبیت اجتماعی است در فضاهای شهری ارتقا یابد، حضورپذیری آنان نیز افزایش خواهد یافت. در واقع زنان این منطقه خواستار بهبود کالبد شهر، فراهم نمودن زمینه برای تفریح و ورزش و سرگرمی در فضاهای شهری و برقراری عدالت در ایجاد و امکان استفاده از اماکن ورزشی، تفریحی، گردشگری به اندازه مردان هستند؛ مواردی که خلأ آن به خوبی احساس می‌شود.

منابع

- اسماعیل پور، نجما و فخارزاده، زهرا. (۱۳۹۲). بررسی عوامل کالبدی مؤثر بر ناامنی و جرم خیزی فضا با تأکید بر رویکرد CPTED (مطالعه موردی: محله گودال مصلی در شهر یزد). پنجمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، شهرداری مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- اکبری، رضا و پاک بنیان، سمانه. (۱۳۹۱). تأثیر کالبد فضاهای عمومی بر احساس امنیت اجتماعی زنان (نمونه موردی: محله نارمک و شهرک اکباتان شهر تهران). نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی. ۱۷ (۲)، ۵۳-۶۴.
- اکبری، سپیده. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی شهری بر میزان حضور پذیری بانوان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران.
- الماسی، مسعود. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان (مورد مطالعه: زنان ساکن مجتمع‌های مسکونی مهرشهر ایلام). *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*، ۱۴ (۱)، ۱۰۳-۱۲۷.
- بابایی، جواد؛ دشتی زاده، پریسا و طالب زاده، زهرا. (۱۳۹۴). مناسب سازی فضای شهری برای زنان، چهارمین همایش ملی معماری، شهرسازی و پژوهش‌های نیاز محور با محوریت تحولات نوین و پژوهش‌های کاربردی، ۱-۱۰. مشهد، موسسه آموزش عالی خاوران.
- باستانی، سوسن و ملکی پور، سمانه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر فضای شهری بر احساس شادمانی ساکنان ۹ محله شهر تهران. *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۸ (۱)، ۱-۲۶.
- بهروان، حسین. (۱۳۸۸). مقایسه ابعاد و زمینه‌های احساس ناامنی در همسران عادی و ایثارگر استان خراسان رضوی. *مجله پژوهش زنان*، ۷ (۲)، ۵-۲۹.
- پرتوی، پروین و فراش خیابانی، مریم. (۱۳۹۷). زنان و فضای سوم، بازخوانی مفهوم حوزه‌ی عمومی در محدوده‌ی مرکزی شهر تهران (خیابان انقلاب)، *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*، ۱۶ (۳)، ۱۰۷-۱۳۸.

- پورموسوی، سید موسی و امینی، میلاد. (۱۳۹۲). شاخص های شهر امن در اسلام و جایگاه حقوق شهروندی و مدیریت شهری در ارتقای امنیت اجتماعی. کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، شهرداری مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- پوراحمد، احمد؛ اشرفی، یوسف و رشیدی، طلا. (۱۳۹۲). دگرگونی حضور زنان در فضاهای عمومی شهری. نشریه زن در توسعه و سیاست، ۱۱ (۳)، ۳۵۱-۳۷۶.
- پیراهری، نیر. (۱۳۹۱). مطالعه‌ی مشارکت‌های اجتماعی رسمی و غیررسمی زنان شهر تهران. اولین همایش زنان و زندگی شهری، شهرداری تهران، دانشگاه تهران.
- تانکیس، فرن. (۱۳۹۰). فضا، شهر و نظریه اجتماعی مناسبات اجتماعی و شکل های شهری. ترجمه‌ی حمید رضا پارسی، آرزو افلاطونی. تهران: دانشگاه تهران (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۱۹۶۸).
- حاتمی، مجتبی. (۱۳۸۹). تحلیلی بر نقش زنان در فضاهای شهری. همایش منطقه ای شهر، شهروند و مدیریت شهری. ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر.
- حاجی احمدی همدانی، آذین؛ ماجدی، حمید و جهانشاهلو، لعلا. (۱۳۹۴). بررسی معیارهای تأثیرگذار برافزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری مطالعه موردی: محله پونک؛ ۲۰ متری گلستان) شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات شهری، ۴ (۱۴)، ۴۷-۶۰.
- حاجی احمدی همدانی، آذین و جهانشاهلو، لعلا. (۱۳۹۴). بررسی معیارهای مؤثر در مناسب‌سازی فضاهای شهری بر ارتقای کیفی زندگی روزمره گروه اجتماعی زنان (مورد مطالعه: محله گلستان پونک). فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی غرب استان تهران، ۲ (۶)، ۱-۲۸.
- حبیبی، میترا و علی پور شجاعی، فرشته. (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی فضاهای عمومی ویژه زنان با فضاهای عمومی شهری در میزان پاسخگویی به نیازهای بانوان، نمونه موردی: پارک آب و آتش و بوستان بهشت مادران تهران. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۲۰ (۱)، ۱۷-۳۰.

- حق‌پرست، بنت الهدی و شمشاد، معصومه. (۱۳۹۳). بررسی معیارها و اصول طراحی شهر با رویکرد استفاده زنان از خدمات شهری مطالعه موردی شهر جدید اندیشه. *کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت و توسعه پایدار*. تهران، مؤسسه ایرانیان، انجمن معماری ایران.
- دنیوی راد، مریم و خواجهی، محبوبه. (۱۳۹۳). سنجش عوامل مؤثر بر حضور پذیری زنان در فضای شهری (پارک رسالت مشهد). *ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی*. مشهد - شورای اسلامی شهر مشهد.
- رفعیان، مجتبی و ضابطیان، الهام. (۱۳۸۷). درآمدی بر فضاهای امن شهری با رویکرد جنسیتی. *جستارهای شهرسازی*، شماره ۲۴ و ۲۵، ۴۸-۵۵.
- سراج زاده، سیدحسین؛ جواهری، فاطمه و رحمتی، الهام. (۱۳۹۴). پوشش زنان و احساس امنیت در فضاهای عمومی، *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۹ (۲)، ۱۳۵-۱۵۹.
- شارع پور، محمود و رهبری، لادن. (۱۳۹۳). جنسیت و تعلق فضایی: تأثیر معماری مدرن بر حذف فضاهای خصوصی. *کنفرانس زن، معماری و شهر*، مؤسسه بین‌المللی (مطالعات راهبردی معماری ایران).
- شبان، محمد؛ ملکی نیا، مهران و احتشام، سعیده. (۱۳۹۳). بررسی شاخص‌های امنیت کالبدی به‌منظور حضور پذیری زنان در فضای شهری (نمونه موردی: بلوار سجاد مشهد). *ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی*، مشهد - شورای اسلامی شهر مشهد.
- شکرپیگی، عالیه و رادین، پرنگ. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مرتبط با احساس ناامنی اجتماعی زنان در فضاهای شهری (با تأکید بر ویژگی‌های کالبدی شهری). *مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان*، ۱۴ (۲)، ۸۷-۱۲۶.
- ضابطیان، الهام. (۱۳۸۹). تحلیل عوامل مؤثر بر ارتقای امنیت زنان در جامعه، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه هنر.
- غنام، فرها. (۱۳۹۲). *بیرونی و اندرونی*. ترجمه رفعت شمس. *نشریه زن‌نگار*، شماره ۱۲.

- فاضلی، نعمت الله و ضیاچی، محدثه. (۱۳۹۳). شناسایی معیارهای شهردوستان زن از نظر زنان متعلق به پایگاه‌ها و تیپ‌های مختلف اجتماعی تهران. *جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۳ (۱۳)، ۵۹-۹۳.
- فراه‌دیان، نفیسه و نفتی، ملیکا. (۱۳۹۲). بررسی و ساماندهی فضاهای شهری در جهت افزایش حضور پذیری زنان. *کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه پایدار شهری، تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز*.
- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۳). *انسان شناسی شهری، تهران: نشر نی*.
- فلاح، محمدصادق و کلامی، مریم. (۱۳۸۷). تأثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان. *فصلنامه مدیریت شهری*، ۶ (۲۲)، ۸۵-۹۸.
- فنی، زهره. (۱۳۹۴). ارزیابی شهر پایدار از منظر شهردوستان خانواده و بانوان باردار (نمونه پژوهشی: منطقه ۱۹ شهر تهران). *علوم اجتماعی، شهر پایدار*، ۲ (۱)، ۲۹-۴۴.
- قرایی، فریبا؛ راد جهانبانی، نفیسه و رشیدپور، نازیلا. (۱۳۸۹). بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری (نمونه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران)، *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، دوره ۳، ۱۷-۳۲.
- کاشانی جو، خشایار. (۱۳۸۹). بازساخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری. *نشریه هویت شهر*، ۳ (۴)، ۹۵-۱۰۶.
- کاظمی، مهروش؛ حبیب، فرح و اسلامی، سیدغلامرضا. (۱۳۹۳). رویکردی تحلیلی به نیازهای روانی و رفتاری زنان و تأثیر آن در بهبود کیفیت فضا (نمونه مورد مطالعه: فضای عمومی پارک). *علوم و تکنولوژی محیط زیست*، ۱۶ (۱)، ۵۶۹-۵۷۹.
- کیانی، مژده. (۱۳۸۷). عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی: شهر جدید بهارستان. *علمی-پژوهشی تحقیقات زنان*، ۲ (۴)، ۵-۲۰.
- گروسی، سعیده. (۱۳۸۷). بررسی ساختار قدرت در خانواده‌های شهرستان کرمان. *مطالعات زنان*، ۶ (۲)، ۷-۲۵.

گلچین، مسعود و مفاخری، صباح الدین. (۱۳۹۶). خوانایی محیطی و حضور شهروندان در فضاهای عمومی شهر تهران. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۷ (۲۲)، ۲۳-۴۶.
 گلکار، کوروش. (۱۳۷۹). مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری. *نشریه صفا*، ۱۱ (۳۲)، ۳۸-۶۵.

محمدی اصل، عباس. (۱۳۹۰). *جنسیت و جغرافیا*، چاپ اول، تهران: نشر گل‌آذین.
 مک‌داول، ال. (۱۳۹۲). *جداسازی جنسیتی در فضای شهری*. ترجمه‌ی پرتو فرهودی. *نشریه زن‌نگار*. شماره ۱۲.

نقدی، اسدالله و دارابی، سارا. (۱۳۹۳). دسترسی زنان به فضاهای شهری (مطالعه موردی: زنان شهر ایلام). *زن در فرهنگ و هنر*، ۶ (۴)، ۴۶۱-۴۷۰.

Almasi, M. (2016). A study on factors related to woman feeling of security (Case study of women living in Mehr residential complexes of Ilam). *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(1), 103-127. doi: 10.22051/jwsps.2016.2334. [Text in Persian]

Akbari, R., & Pakbonyan, S. (2012). The impact of public spaces forms on women social security sense comparative study in two different residential patterns. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary Va ShahrSazi*, 17(2), 53-64. doi: 10.22059/jfaup.2012.30160. [Text in Persian]

Akbari, S. (2014). *Investigating the effect of urban public space quality indicators on women's attendance*. Master Thesis, Faculty of Art and Architecture of Islamic Azad University Tehran Center Branch, Iran. [Text in Persian]

Babaei, J., Dashtizadeh, P., Talebzadeh, Z. (2015). *Adapting urban space for women*. 4th National Conference on Architecture, Urban Planning and Needs-Based Research with a focus on new developments and applied research, 1-10. Mashhad, Khavaran Higher Education Institute. [Text in Persian]

Bastani, S., & Malekipour, S. (2016). The effect of urban space to happiness of residents out of 9 districts in Tehran. *Community Development (Rural and Urban Communities)*, 8(1), 1-26. doi: 10.22059/jrd.2016.61174. [Text in Persian]

Beeler, James N. (2011). *Security Planning for Public Spaces: Testing a Proposed CPTED Rating Instrument in Berlin, Germany* (Doctoral dissertation, University of Florida).

Bhan, G. (2009). *This is no longer the city I once knew. Evictions, the urban poor*

- and the right to the city in millennial Delhi. *Environment and Urbanization*, 21(1), 127-142.
- Behravan, H. (2009). Comparison of dimensions and areas of insecurity in ordinary and selfless spouses of Khorasan Razavi province. *Journal of Women's Research*, 7, 5-29. [Text in Persian]
- Carmona, M., Heath, T., Tiesdell, S., & Oc, T. (2010). *Public places, urban spaces: the dimensions of urban design*. Routledge.
- Donyavi Rad, M., Khajavi, M. (2014). *Assessing the factors affecting the presence of women in the urban space (Resalat Park in Mashhad)*. Sixth National Conference on Urban Planning and Management with Emphasis on the Components of the Islamic City, p.15. Mashhad - Islamic Council of Mashhad. [Text in Persian]
- Day, K. (2000). The ethic of care and women's experiences of public space. *Journal of environmental psychology*, 20(2), 103-124.
- Esmailpour, N., Fakharzadeh, Z. (2015). *Investigation of physical factors affecting insecurity and crime in space with emphasis on CPTED approach (Case Study: Godal Mosalla Neighborhood in Yazd City)*. Fifth National Conference on Urban Planning and Management, Mashhad - Islamic Council of Mashhad, Mashhad University. [Text in Persian]
- Fazeli, N., & Ziachi, M. (2014). Exploration of woman-friendly city indicators in the views of women from different social statuses and types in Tehran. *Sociological Cultural Studies*, 5(3), 55-85. [Text in Persian]
- Fanni, Z. (2019). Evaluation of sustainable city from the perspective of family friendly pregnant women case study: District 19 of Tehran. *Sustainable city*, 2(1), 29-44. doi: 10.22034/jsc.2019.91717. [Text in Persian]
- Farhadian, N., Nafti, M. (2013). *Investigating and organizing urban spaces to increase women's presence*. International Conference on Civil Engineering, Architecture and Sustainable Urban Development, Tabriz, Islamic Azad University, Tabriz Branch. [Text in Persian]
- Fakuhi, N. (2004). *Urban Anthropology*, Tehran: Ney Publishing. [Text in Persian]
- Falahat, M. S., & Kalami, M. (2008). The effect of open urban spaces on the quality of citizens' leisure time. *Quarterly Journal of Urban Management*, 6, 85-98. [Text in Persian]
- Foster, S., Knuiman, M., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H., & Giles-Corti, B. (2014). Does walkable neighborhood design influence the association between

- objective crime and walking? *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1), 100.
- Garoosi, S. (2008). Power Structure in the Families of Kerman. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 6(2), 7-25. doi: 10.22051/jwsp.2008.1312. [Text in Persian]
- Gharayi, F., Rad Jahanbani, N., & Rashidpour, N. (2010). Investigating and measuring the sense of security in different urban areas (Case study: areas 2 and 11 of Tehran). *Armanshahr Architecture and Urban Planning*, 3, 17-32. [Text in Persian]
- Ghanam, F. (2013). The ovens outside and inside. Translated by Rifat Shams. *Journal of Zannegar*, 12. [Text in Persian]
- Golchin, M., & Mafakheri, S. (2017). Environmental readability and the presence of citizens in public spaces in Tehran. *Urban Sociological Studies*, 7(22), 23-46. [Text in Persian]
- Golkar, K. (2000). Components of urban design quality. *Safa Magazine*, 11, 38-65. [Text in Persian]
- Hatami, M. (2010). *Analysis of the role of women in urban spaces*. Regional Conference on Urban, Citizen and Urban Management, p. 6. Malayer, Islamic Azad University, Malayer Branch. [Text in Persian]
- Haji Ahmadi Hamedani, A., Majedi, H., & Jahanshahloo, L. (2015). Evaluation criteria affecting the activity of women in urban areas, Case study: 20th Golestan Dist, Poonak, Tehran. *Motaleate shahri journal of urban studies*, 4(14), 47-60. [Text in Persian]
- Haji Ahmadi Hamedani, A., & Jahanshahloo, L. (2015). Investigating the effective criteria in adapting urban spaces to the qualitative improvement of the daily life of the women's social group (Studied: Golestan Poonak neighborhood). *Specialized Quarterly Journal of Western Law Enforcement Sciences*, 6, 1-28. [Text in Persian]
- Habibi, M., & Alipoor Shojaee, F. (2015). A comparative study between two public spaces, the park of Behesht-e-Madaran, as a specific public space for women and the park of Ab-o-Atash in Tehran. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary Va Shahrsazi*, 20(1), 17-30. doi: 10.22059/jfaup.2015.56368. [Text in Persian]
- Haghparast, B., Shemshad, M. (2014). *Investigating the criteria and principles of urban design with the approach of women's use of urban services A case study of the new city of Andisheh*. National Conference on Urban Planning,

- Management and Sustainable Development, p.15. Tehran, Iranian Institute, Iranian Architectural Association. [Text in Persian]
- Ismailpour, N., Fakharzadeh, Z. (2013). *Investigating the physical factors affecting the insecurity and criminality of the space with emphasis on the CPTED approach (Case study: Mosalla pit pit neighborhood in Yazd city)*. Fifth Urban Planning and Management Conference, 1-15. [Text in Persian]
- James, S. W. (2013). Rights to the diverse city: Challenges to indigenous participation in urban planning and heritage preservation in Sydney, Australia. *Space and Culture*, 16(3), 274-287.
- Little, J., Ruth, P., & Anna, K. (2005). Women's fear of crime: A rural perspective. *Journal of Rural Studies*, 21, 151-163.
- Kashanijoo, Kh. (2012). Recognizing of theoretical trends in relation to urban public spaces, *Hoviatshahr*, 4(6), 95-106. [Text in Persian]
- Kazemi, M., Habib, F., & Eslami, S. (2014). The analytic approach towards psychologic and behavior needs of women and their influence on quality of space (Case study: public space). *Journal of Environmental Science and Technology*, 16(1), 569-579. [Text in Persian]
- Kiani, M. (2008). Factors affecting women's participation in family decisions: New spring city. *Scientific-research of women's research*, 2(4). [Text in Persian]
- Lang, J. (2002). *Creating Architectural Theory*. Translated by: Einifar, Alireza. Tehran: University of Tehran Press.
- Listerborn, C. (2015). Feminist struggle over urban safety and the politics of space. *European Journal of Women's Studies*, 23(3), 251-264.
- Mohammadi Asl, A. (2011). *Gender and Geography*, First Edition, Tehran: Gol-Azin Publishing. [Text in Persian]
- McDowell, L. (2013). *Gender segregation in urban space*. (Prto Farhoudi). *Journal of Zannegar*, 12. [Text in Persian]
- Naghdi, A., & Darabi, S. (2014). Women's access to urban spaces (Case study: women in Ilam). *Journal of Woman in Culture Arts*, 6(4), 461-470. doi: 10.22059/jwica.2014.56020. [Text in Persian]
- Partovi, P., & Farash khiabani, M. (2018). Women and third space; Rereading the public realm concept in central district of the city of Tehran (Enghelab street). *Women's Studies Sociological and Psychological*, 16(3), 107-138. doi: 10.22051/jwsps.2019.17306.1569. [Text in Persian]
- Paumier, C. B. (2004). *Creating a vibrant city center: urban design and*

- regeneration principles*. Urban Land Inst.
- Pourahmad, A., Ashrafi, Y., & Rashidy, T. (2013). Transformations of women participation in urban public space; Case study: Eal-Guly and Khaghani parks in Tabriz. *Women in Development & Politics*, 11(3), 351-376. doi: 10.22059/jwdp.2013.36533. [Text in Persian]
- Pourmousavi, S. M., Amini, M. (2013). *Characteristics of a secure city in Islam and the position of citizenship rights and urban management in promoting social security*. Urban Planning and Management Conference: 1-10. [Text in Persian]
- Pirahari, N. (2012). *Study of formal and informal social participation of women in Tehran*. The first conference on women and urban life, Tehran municipality, university of Tehran. [Text in Persian]
- Rafieian, M., & Zabetian, E. (2008). An introduction to secure urban spaces with a gender approach. *Urban Research Quotes*, 24-25, 48-55. [Text in Persian]
- Serajzadeh, S. H., Javaheri, F., & Rahmati, E. (2015). Women's clothing and feeling of security in public spaces. *Journal of Iranian Social Studies*, 9(2), 135-159. [Text in Persian]
- Sharepour, M., Rahbari, L. (2014). *Gender and spatial affiliation: The effect of modern architecture on the elimination of private spaces*. Conference on Women, Architecture and the City, International Institute (Strategic Studies in Iranian Architecture). [Text in Persian]
- Shabani, M., Malekinia, M., Ehtesham, S. (2014). *Investigating the physical security indicators for the presence of women in the urban space (case study: Sajjad Boulevard, Mashhad)*. Sixth National Conference on Urban Planning and Management with Emphasis on the Components of the Islamic City, p. 23. Mashhad - Islamic Council of Mashhad. [Text in Persian]
- Shekarbeigi, A., & Radin, P. (2016). The study of sense of insecurity of women in urban public spaces and the facts of relationship with that. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(2), 87-126. doi: 10.22051/jwsp.2016.2489. [Text in Persian]
- Tonkiss, F. (2011). *Space, the city and social theory: social relations and urban forms*. (Hamidreza Parsi, Arezoo Aflatooni). Tehran: university of Tehran. [Text in Persian]
- Tandogana, O., Bige Simsek, I. (2016). Fear of crime in public spaces: from the view of women living in cities. *Procedia Engineering*, 161, 2011-2018.
- West-Pavlov, R. (2013). Contextures: inscriptions of urban space in inner-city

Berlin. *Space and Culture*, 16(3), 323-344.

Zabatian, E. (2010). *Analysis of Factors Affecting the Promotion of Women's Security in Society*, MSc. Thesis, University of the Arts. [Text in Persian]

Relationship Between the Presence of Women in Urban Space and The Criteria for Urban Desirability Using Structural Equation Modeling

Fatemeh Zamani Darani¹
Soodeh Maghsoodi^{2*}

Abstract

This study aimed to investigate the relationship between presence of women in urban space with criteria of urban desirability. In this sample survey 365 women in Daran urban areas (center of Freydan District) were chosen using a multi-stage cluster sampling. The data were collected using a researcher-made questionnaire. The validity and reliability of the questionnaire was assured through formal validity and high Cronbach coefficients. For analyzing the model, the path analysis method was used in Amos software. The results showed that the lack of social safety, urban space safety, and division of labor with presence of women was not significant. There was a positive and significant relationship between the presence of women with physical framework, comfort, convenience and safety, physical desirability, component of justice and equality, social utility, compulsory activity, activity utility, sanctity, the sense of pleasure and the sense of belonging.

¹. M. A. in Women's Studies, Department of Sociology, Shahid Bahonar University of Kerman

². Associate Professor, Department of Sociology, Shahid Bahonar University of Kerman,

* Corresponding Author: smaghsoodi@uk.ac.ir

Submit Date:2019.11.21

Accept Date:2020.02.12

DOI: 10.22051/JWSPS.2020.30878.2193

Keywords

Urban Space, Women Presence, Fereydan, Urban Desirability